

Anetavle for Christian Tobias Jakob Berthelsen

Af Hans-Erik Rasmussen

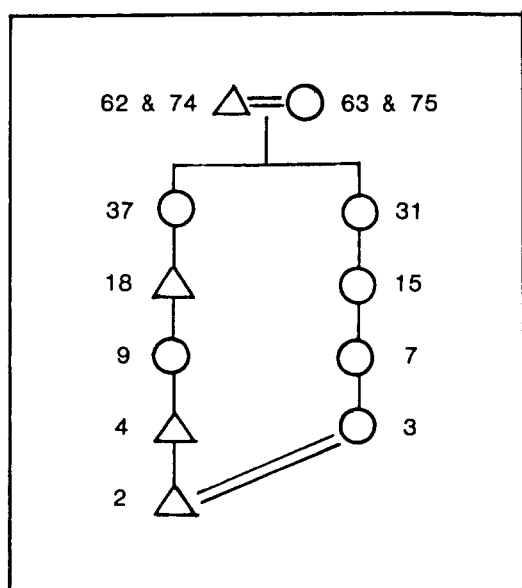
Indledning

Christian Berthelsens slægt blev på faderens mandsside grundlagt af missionær Berthel Laersen, og på moderens mandsside af bødker Lars Lynge. Berthelsen- og Lyngeslægterne hører til blandt de vestgrønlandske slægter, der med europæiske stamfædre blev grundlagt under den tidlige danske kolonialisme. Af andre sådanne slægter med varierende genealogisk dybde kan nævnes Chemnitz, Egede (Olsen), Heilmann, Holm, Høegh, Kleist, Kreutzmann, Lund, Motzfeldt, Petersen, Rosing, Sivertsen, Thaarup. Jeg har andetsteds (Rasmussen 1986b) argumenteret for, at disse slægter ikke blot kan betragtes som sidelinjer til europæiske slægter – således som de ellers fremstilles i de traditionelle slægts- og personalhistoriske arbejder. Der er derimod tale om helt nye kulturelle og sociale enheder med grønlandsk etnisk identitet. For flere af slægternes vedkommende var der endvidere tale om, at de mandlige medlemmer hovedsageligt var ansat indenfor Missionen og Handelen, og disse

slægter havde derfor en særlig social og økonomisk funktion i opbygningen og vedligeholdelsen af den vestgrønlandske sociale lagdeling frem til 2. verdenskrig.

»Hullerne« i anetavlen – således som det måske mest tydeligt fremgår af kredsskemaet – er derfor udtryk for de involverede slægters forskellige genealogiske dybde i *Grønland*. Europæiske stamfædre i Christian Berthelsens anetavle findes under anenr.: 64; 34; 36; 10; 22; 96; 98; 100; 202; 203; 102; 26; 54; 14; 30; 62.

Anetavlen er nummereret efter Kekulé von Stradonitz' system, hvorefter de mandlige aner betegnes ved ulige tal, og de kvindelige aner ved lige tal. En mands anenummer er det dobbelte af hans barns, og moderens anenummer er det dobbelte af barnets plus 1. Ved ægteskab mellem personer, der er beslægtede i ulige led, fremkommer den såkaldte aneforskydning. Aneforskydning indebærer, at de samme aner optræder forskellige steder i anetavlen. En sådan aneforskydning findes også i Chr. Berthelsens anetavle:

Disse aner får derfor to betegnelser.

Mine undersøgelser har for det sydvestgrønlandske områdes vedkommende sandsynliggjort, at disse slægter med europæiske stamfædre overvejende giftede sig med hinanden gennem en næsten 200 årig periode, og følgelig i meget ringe udstrækning indgik ægteskab med personer fra fanger- og fiskerfamilier. Dette særlige fænomen fremgår ikke særligt tydeligt af en anetavle, idet tavlen ikke omfatter søskende og disses ægteskaber inden for hver generation. (Se Rasmussen 1983 for detaljerede genealogiske netværk for godt 15 slægter, samt Rasmussen 1986a for nogle teoretiske overvejelser).

Karen og Johan Berthelsen (an.nr. 2 & 3) havde tre børn: *Rasmus* Hans Pavia Karl (1905–1980); *Christian* Tobias Jakob (f. 1916); samt *Mads* (f. 1920, d. dagen efter fødslen). *Rasmus* Berthelsen var bogtrykker og formand for kommunalbestyrelsen i Nuuk 1955–63 samt

1965–71. Han blev i 1940 gift med *Ane* *Sofie* Egede.

Christian og *Vibeke* Berthelsen har tre børn: *Lone* (f. 1946), *Finn* (f. 1949) og *Hannah* (f. 1958). *Lone* g. *Petersen* har desuden 3 børn: *Christian*, *Anna* samt *Lise*.

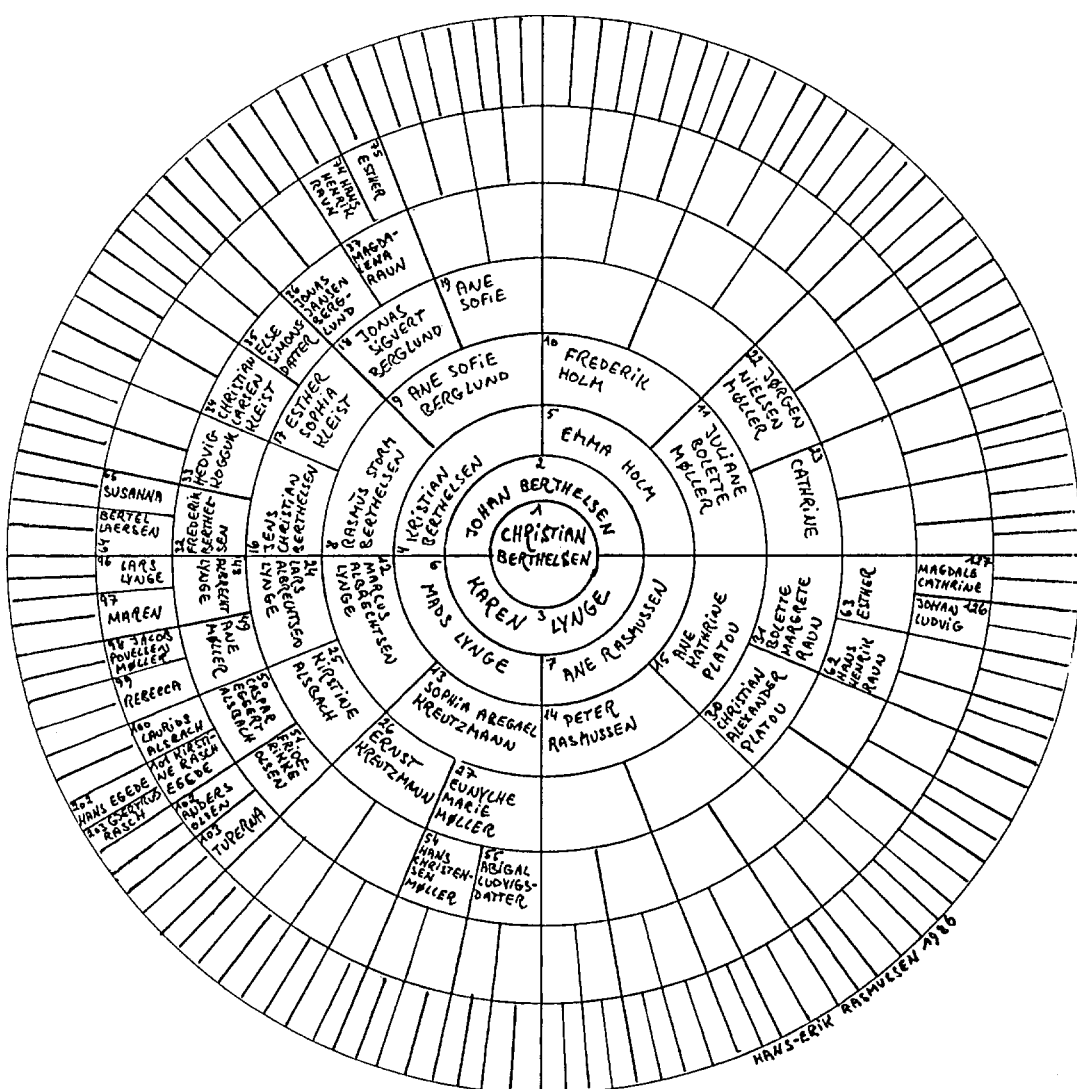
Anetavle for
Christian Tobias Jakob Berthelsen

Proband

1. *Christian* Tobias Jakob Berthelsen.
f. 7. oktober 1916 i Nuuk/Godthåb.
Lærer, skoledirektør, extern lektor ved Københavns Universitet.
g. 27. juni 1945 i København:
Vibeke Kaja Wulff-Hansen.
f. 25. juni 1919 i København.
Datter af arkitekt Poul Wulff-Hansen (1885–1956) og Marie Louise Nielsen (1893–1976).

Forældre

2. *Johan* Jørgen Josef Berthelsen.
f. 15. juli 1883 i Nuuk/Godthåb.
d. 18. oktober 1958 i Nuuk/Godthåb.
Udstedsbestyrer i Kangeq og Qoor-noq.
g. 17. juli 1904 i Nuuk/Godthåb:
3. *Karen* Bodil Abegael Lyng.
f. 22. november 1882 i Nuuk/Godthåb.
d. 5. november 1950 i Nuuk/Godthåb.

Bedsteforældre

4. Mikias Jakob *Kristian* Boas Berthelsen.
f. 17. oktober 1857 i Nuuk/Godthåb.
d. 14. juli 1924 i Nuuk/Godthåb.
Bogtrykker.
g. m.
5. *Emma* Lisa Margrethe Holm.
f. 29. august 1859 (i Saarloq?).
d. i Nuuk/Godthåb.
6. Carl Frederik *Mads* Lynge.
f. 8. februar 1841.
Bødker, formand.
g. 15. januar 1865:

Rasmus Storm Berthelsen (1827–1901) med sin 3. hustru Louise, født Poulsen. I midten, bag ægteparret, deres datter Ane Sofie, der senere blev gift med Gustav Olsen. Foto John Møller, Landsmuseets billedarkiv.

7. Juliane *Ane* Sophia Catrine Rasmussen.
f. 4. december 1841.
14. Peder Rasmussen.
f. ca. 1802.
Fartøjsfører, bådsmænd.
g. m.:
15. Ane Kathrine Platou.

Oldeforældre

8. *Rasmus* Storm Josva Berthelsen (Kikik).
f. 10. juli 1827 i Sisimiut/Holsteinsborg.
d. 4. januar 1901 i Nuuk/Godthåb.
Overkateket, komponist, salmedigter m. v.
g. 2. juli 1848 i Fiskeræset:
9. *Ane Sofie* Berglund.
f. 9. december 1829 i Qeqertarsuaat/Fiskeræset.
d. 21. september 1878 i Nuuk/Godthåb.
10. Johan *Frederik* Holm.
f. 14. december 1829 (1828?) i København.
d. 27. april 1884 i Nuuk/Godthåb.
Udstedsbestyrer.
g. 19. juli 1857 i Paamiut/Frederikshåb:
11. Juliane Bolette Møller.
f. 23. marts 1828 i Qeqertarsuaat/Fiskeræset.
d. 20. august 1875 i Paamiut/Frederikshåb.
12. *Marcus* Caspar Niels Albrechtsen Lynge.
f. 28. oktober 1816.
d. 1. maj 1892.
Tømrer.
g. 11. august 1839:
13. Sophia Abigael Kreutzmann.¹
f. 1820.

Tipoldeforældre

16. Jens Christian Berthelsen.²
f. ca. 1797.
Fanger ved Sisimiut/Holsteinsborg.
g. m.:
17. Esther Sophia Kleist.²
f. ca. 1797.
18. Jonas Sigvert Berglund.³
f. ca. 1791 i Qeqertarsuaat/Fiskeræset.
Kiffaq og fanger i Qeqertarsuaat.
g. m.:
19. Ane Sofie.
f. ca. 1791 i Qeqertarsuaat/Fiskeræset.
22. Jørgen Nielsen Møller.
f. 17. november 1801 i Skydebjerg.
d. 6. juli 1862 i København.
Kolonibestyrer og konst. Inspektør.
uden for ægteskab:
23. Cathrine.⁴
24. Lars Albrechtsen Lynge.
f. 1787 i Aasiaat/Egedesminde.
d. 2. juni 1848 i Nuuk/Godthåb.
Fanger, kolonist i Paamiut/Frederikshåb, senere Nuuk/Godthåb.
g. 12. juli 1806 i Nuuk/Godthåb:
25. Kirstine Mettea Alsbach.
døbt i Paamiut/Frederikshåb 9. april 1781.
d. 18. august 1855 i Nuuk/Godthåb.

Bogtrykker Kristian Berthelsen (1857–1924) og hustru Emma, født Holm (1859). Bornene er Vittus (1885–), Johan (1883–1958), Gerda (1891–) og Lars (1895–). Foto John Møller, Landsmuseets billedarkiv.

26. Johan *Ernst* Kreutzmann (Kretzmer).
f. 1784.
d. 25. oktober 1853 i Kangaamiut.
Assistent i Kangaamiut og Maniitsoq/Sukkertoppen.
g. 16. september 1815 i Maniitsoq/Sukkertoppen:
 27. Eunyché Marie Møller.
f. 1795 i Aasiaat.
d. 7. marts 1860 i Kangaamiut.
 30. Christian Alexander Platou.
f. 8. december 1779 i Hillerød.
d. 18. december 1827 i Nuuk/Godthåb.
Inspektør.
samlevende med:
 31. Bolette Margrethe Raun.
f. 17. juli 1782 i Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset.
d. 8. januar 1833 i Nuuk/Godthåb.
- Tiptipoldeforældre*
32. Frederik Berthelsen (Naparutaq). f.
27. april 1750 i Nuuk/Godthåb.
d. 13. januar 1828 i Nuuk/Godthåb.
Missionær.
g. 24. september 1776 i Maniitsoq/Sukkertoppen:
 33. Hedevig Kugguk.
døbt som halvvoksen 4. november 1764.
d. 1799 i Maniitsoq/Sukkertoppen.
 34. Christian Larsen Kleist.
d. 24. maj 1787 i Paamiut/Frederikshåb.
Bødker.
g. m.:
 35. Else Simonsdatter.
d. 6. august 1791.
 36. Jonas Jansen Berglund.
d. 21. maj i Arsuk.
Kolonibestyrer i Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset og Arsuk.
g. 17. maj 1791 i Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset:
 37. Magdalena Cathrina Raun.
f. ca. 1770 i Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset.
d. i Qeqertarsuatsiaat efter 1834.
 48. Albrecht Lynge.
f. ca. 1760 i Qasigiannnguit/Christianshåb.
d. 21. september 1800 i Aasiaat/Egedesminde.
Fanger.
g. 7. april 1782 i Qasigiannnguit/Christianshåb:
 49. Ane Marie Jacobsdatter Møller.
f. ca. 1766 i Qasigiannnguit/Christianshåb.
d. 10. januar 1833 i Nuuk/Godthåb.
 50. Caspar Eggert Thrane Alsbach.
døbt 19. august 1753 i Stubbe-købing.
d. 1795 i København.
Kateket; købmand i Paamiut/Frederikshåb.
g. 7. juli 1780 i Qaqortoq/Juliane-håb:
 51. Friderikke Kirstine Olsen.
f. 14. januar 1756 i Maniitsoq/Sukkertoppen.
d. 27. januar 1822 (1827?) i Nuuk/Godthåb.
 54. Hans Christensen Møller.
Bødker.
g. m.:
 55. Abigael Ludvigsdatter.

Udstedsbestyrer Johan Berthelsen (1883–1958) og bustru Karen, født Lynge (1882–1950) samt børnene Rasmus (1905–1980) og Christian, født 1916.

62. Hans Henrik Raun.
f. ca. 1731 i Assens.
d. 22. juli 1801 i Lichtensfels.
Købmand i Paamiut/Frederikshåb
og Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset.
g. 31. januar 1758 i Nuuk/Godthåb:

63. Esther.
f. ca. 1740.
d. 9. august 1795 i Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset.

Tiptiptipoldeforældre

64. Berthel Laersen.
f. 1721 i København.
d. 10. december 1782 i Maniitsoq/
Sukkertoppen.
Missionær.
g. 1744 i Nuuk/Godthåb.
65. Susanna.
f. ca. 1728 i Ny Herrnhut.
d. 25. februar 1779 i Maniitsoq/
Sukkertoppen.
74. Hans Henrik Raun. (se nr. 62).
f. ca. 1731. i Assens.
d. 22. juli 1801 i Lichtenfels.
Købmand i Paamiut/Frederikshåb
og Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset.
g. 31. januar 1758 i Nuuk/Godt
håb:
75. Esther. (se nr. 63).
f. ca. 1740.
d. 9. august 1795 i Qeqertarsuat-
siaat/Fiskenæsset.
96. Lars Lynge.
f. ca. 1725.
d. 1803.
Bødker, underassistent.
g. m.:
97. Maren.
f. 1737.
d. 1785.
98. Jacob Povelsen Møller.
f. 1734.
d. 1782.
Kateket.
g. m.:
99. Rebecka.
f. 1735.
d. 1771.
100. Laurids Jakobsen Alsbach.
f. 5. oktober 1712 i Laurvig.
- d. 1762 (begravet i Stubbekøbing
11. eller 12. november).
Missionær ved Qasigiannguit/
Christianshåb 1739–43.
g. 27. november 1743 i Køben-
havn:
101. Kirstine Matthea Rasch Egede.
f. 13. august 1715 (1714?) i Lo-
foten.
d. 19. april 1786 i København.
Priorinde, Budolphi Kloster,
København.
102. Anders Olsen.
f. ca. 1718 i Lofoten.
d. 11. december 1786 i Igaliko.
Købmand, kvægavler, hvalfangst-
leder m. m.
g. 10. august 1752 i Nuuk/Godt-
håb:
103. Tuperna.
f. ca. 1725.
d. 10. februar 1789 i Igaliko.
126. Johan Ludvig.
Fanger.
g. m.:
127. Magdalene Cathrine.

Tiptiptiptipoldeforældre

202. Hans Povelsen Egede.
f. 31. januar 1686 i Harstad.
d. 5. november 1758 i Stubbe-
købing.
Missionær.
g. 1707 i Kvæfjord:
203. Gjertrud Nielsdatter Rasch.
f. ca. 1673 i Vebbestad.
d. 21. december 1735 i Nuuk/
Godthåb.

Noter

- 1) Der er uoverensstemmelser mellem kilderne på en række punkter:
 - a) Ostermann 1921:670 (under »Berthelsen, Rasmus«), samt »Familieregister« oplyser, at Sophia Abigael Kreutzmann var gift med Markus Nissen Myhlenport Lyng (Måkorssersôq). Over for dette står oplysningerne i »Kirkebogsafskrift«, der opgiver *Marcus Caspar Niels Albrechtsen Lyng* som værende gift med S. A. Kreutzmann. Jeg har valgt at støtte mig til kirkebogsafskriften, da denne må formodes at være tættest på primærkilden. Sandsynligheden taler for, at Ostermann o. a. har forvekslet de to Lyng-brødre p. g. a. det fælles fornavn Marcus. (Førstnævnte Marcus blev iøvrigt kaldt *Nissen Lyng*).
 - b) Det fremgår indirekte af Ostermann 1921:707 under opslaget »Kreutzmann«, at Johan Ernst Kreutzmann skulle være fader til Sophia Abigael. Også kirkebogsafskriften anfører hende med efternavnet Kreutzmann, men indeholder tilføjelse om hendes forældre: »Hr. Kaptltn. C. Hollbøll, Inspektør i Sydgrønland. (Moderen ikke opgivet, skulle være fra Sukkertoppen distrikt)«. Uanset om Sophia Abigael således skulle være adopteret af, eller barn af Ernst Kreutzmann og hustru, anføres disse som hendes forældre i anetavlen (anenr. 26 & 27), fordi hun bar pigenavnet Kreutzmann.
- 2) Af mandtalslisten, Folketællingen 1834, fremgår det under Holsteinsborg, at såvel Jens Christian Berthelsen som hustruen Esther Sophia på det pågældende tidspunkt var 36 år gamle. På baggrund af dette er deres omtrentlige fødselsår angivet i anetavlen. Det fremgår endvidere af mandtalslisten, at husstanden i 1834 omfattede børnene Ane (13 år), Peter (11 år), Rasmus Storm (8 år), Christine Bodil (5 år), samt Lars Peter (2 år).
- 3) Mandtalslisten, Folketællingen 1834 (Qeqertarsuatsiaat), oplyser, at Jonas Sigvert Berglund og hustru Anne Sophie begge var »mellem 30 og 40 år gl.« på tællingstidspunktet. Ostermann 1921a oplyser, at faderen, Jonas Jansen Berglund, blev gift med Magdalena Raun i 1791 (anenr. 36 & 37), samt at parret flyttede fra Fiskerøsset til Arsuk ca. 1805, hvor J. J. Berglund blev bestyrer. Magdalena Berglund må have været flyttet tilbage til Fiskerøsset efter J. J. Berglunds død i 1826. Hun er opført i mandtalslisten for 1834, hvori hun

angives som enke på 67 år, og boende hos sønnen Jan Peter Berglund. Jan Peter og Jonas Sigvert var brødre, og altså 2. generation af Berglund-slægten i Grønland.

- 4) Jørgen Nielsen Møller blev senere gift med Antoinette Ernestine Constantine Tommerup (g. 1835), med hvem han bl. a. fik datteren Nathalia Sophia Nielsine (Signe) Caroline. Signe blev i 1853 gift med inspektør Hinrik Johannes Rink. Signe Rink og Johanne Bolette Møller (anenr. 11) er således halvsøskende.

Litteratur m. v.:

Egede, Gerhardt:

1967 ikårsålernerup nalåne. Nûk.

Ostermann, H.:

1921a Svenske slægter i Grønland. Personalhistorisk Tidsskrift, Vol. XXII, s. 1–36. Stockholm.

1921b Biografiske oplysninger. I: Amdrup G. C. et.al. (red.): »Grønland i Tohundredeåret for Hans Egedes Landing«, s. 662–756. København.

Rasmussen, Hans-Erik:

1983 Social endogami og symbolbrug i Vestgrønland. Bd. I-III, Magisterafhandling, Institut for Eskimologi, Kbh. Universitet.

1986a Some Aspects of the Reproduction of the West Greenlandic Upper Social Stratum, 1750–1950. Arctic Anthropology, Vol. 23, No. 1–2, pp. 137–150. Wisconsin.

1986b Genealogier og social stratifikation. Eksempler fra Grønland. Tidsskriftet Fortid og Nutid, 1986:2 pp. 95–110. Udg. af Dansk Historisk Fællesforening.

Upubliceret materiale:

Mandtalsliste, Folketællingen i Grønland 1834. Rigsarkivet, København.

Nikolaj Edinger Balle's privatarkiv. Rigsarkivet, København.

Kristian Berthelsens (1857–1924) notesbog. (beror hos Christian Berthelsen).

Rasmus Berthelsen: »Familieregister fra Rasmus Storm Berthelsen«. (beror hos Christian Berthelsen).

»Stamtavle for Borgmester Rasmus Berthelsen og familie fra moderens side«. (Kirkebogsafskrifter).